

WERINON

UITGAVE VAN DE

HISTORISCHE KRING • NEDERHORST DEN BERG

MAART 2007 • NR 63

Historische Kring Nederhorst den Berg

Bestuur	Voorzitter	J.E. Jansen, Dammerweg 15E 1394 GJ NdB, tel. 0294-254152
	Vice-voorzitter	H.J. Veldhuisen, J. van Ruysdaelstraat 1 1394 GH NdB, tel. 0294-253231
	Secretaris	A.M.E. Baar, Torenweg 9 1394 EA NdB, tel. 0294-251804
	Penningmeester	C. Schoordijk - Snoek, Vincent van Goghstraat 6 1394 BE NdB, tel. 0294-253119
	Ledenadministratie	M. Overmars, Turfstekerslaan 4 1394 KZ NdB, tel. 0294-254643
	Leden	J.F.A. Baar, Kerkstraat 6 1394 CX NdB, tel. 0294-254309 R.J. Verkaik, Pieter de Hooghlaan 24 1394 GK NdB, tel. 0294-254317

Redactie	G.J.M. Baar, Zoddeland 26 1394 KR NdB, tel. 0294-254368
	T. Griffioen, Kuijerpap 6 1394 DA NdB, tel. 0294-254106
	J.F.A. Baar, Kerkstraat 6 1394 CX NdB, tel. 0294-254309

Computerassistentie	Theo van der Zee, Voorstraat 25 1394 CT NdB, tel. 0294-254515
----------------------------	--

Ontwerp omslag	Piet Griffioen
-----------------------	----------------

Lidmaatschap	€ 12,50 per jaar Bankreknr. 32.82.24.138 RABOBANK Nederhorst den Berg
---------------------	--

Informatie en documentatie	Donderdagavond van 19.30 tot 21.30 uur Sociaal Cultureel Centrum "SPOT", Blijklaan 1, Nederhorst den Berg
-----------------------------------	---

E – mail: HKNdB	bestuur@historischekring.nl
Redactie	werinon@historischekring.nl
Internetadres	www.historischekring.nl

ISSN 1389-319X

Niets uit deze uitgave mag, op welke manier dan ook, vervaelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden zonder schriftelijke toestemming van het bestuur.

maart 2007, nummer 63

jaargang 17

opgericht januari 1988

Inhoud

Mededelingen en Berichten		2
60 Jaar bevrijding	<i>Vrienden van het plein</i>	7
Van de kaart	<i>Ruud Verkaik</i>	8
Boek-en-Berg, Volksverhalen (2)	<i>Jan Baar</i>	10
Hinderdam (2)	<i>Nelly Hagen</i>	15
In ieder geval eind goed	<i>Gerard Baar</i>	21

Foto omslag

Camping “Vechtoever”.

Eilandseweg 32.

MEDEDELINGEN EN BERICHTEN

PROGRAMMA 2007

- **Vrijdag 20 april**

Dialezing ‘Verrassende samenhang in de Gouden Eeuw’. Landbouw en scheepvaart in het Groene Hart, door H. Hoogendoorn. Tevens aandacht voor de huidige situatie: de schoonheid, de vele bedreigingen en de sluipende “verrommeling”.

- **Vrijdag 11 mei**

Fietstocht langs de Dorssewaardpolder met toelichting door C.H. Beelaerts van Blokland.

- **Zaterdag 9 juni**

Rondleiding door Breukelen met bezoek aan de Pieterskerk door A.A. Manten.

- **Vrijdag 26 oktober**

Dialezing over de geschiedenis van Kasteel Nederhorst door E. Jonker.

Relevante mededelingen over het programma verschijnen t.z.t. ook in ‘De Brug’ en op www.historischekring.nl

De bijeenkomsten van de HK Nederhorst den Berg worden gehouden in ‘De Bergplaats’, Kerkstraat, Nederhorst den Berg.

OPENSTELLING WERKRUIJTE IN DE SPOT OP MAANDAGMIDDAG

Op verzoek van met name de Ouderenbonden willen wij de werkruimte in de ‘SPOT’ bij Sporthal ‘De Blijk’ één keer in de maand overdag openstellen en wel op de **1ste maandag van de maand van 14.30 uur–16.00 uur** (niet in de vakantieperiode). U kunt dan rustig rondkijken, informatie inwinnen, afspraken maken, foto’s en ander historisch materiaal afgeven, etc., etc..

Met ingang van 1 april 2007 starten wij deze proef. Aan het eind van het jaar zullen we bekijken, of we deze proef omzetten in een vaste regel. Wij hopen uiteraard, dat de belangstelling zodanig is, dat dit het geval zal zijn. U bent van harte welkom.

WIE WEET WIE WAT EN WANNEER

Deze keer een Jan Plezier volgeladen met vrolijke jonge mensen. De foto is genomen op de Voorstraat bij het Gemeentehuis en staat ook afgedrukt in het “Prentenboek van Nederhorst en herinneringen uit grootmoederstijd” op pagina 191. De korte tekst erbij doet vermoeden, dat het om een bruiloft gaat.

Wij zijn benieuwd! Reacties graag naar Ruud Verkaik tel. 254317.

De interieurfoto van wasserij ‘Vechtzicht’ op de Punt van de Slotlaan in Werinon 62 leverde één reactie op en wel van de heer Van der Heide uit Amsterdam, waarvoor dank.

REGISTER OP WERINON

De drie leden van de werkgroep zijn met enthousiasme begonnen aan het veelomvattende werk om te komen tot een register op alle uitgaven van Werinon. Het zal nog wel even duren voordat u er iets van ziet, maar het komt voor elkaar!

SCHENKINGEN

- Uitnodiging boekpresentatie ‘Nederhorst den Berg 1940-1945’
– W. van Deutekom

- Dr. R. van Luttervelt ‘Schoonheid aan de Vecht’ (1944).
Heemschutserie – Ruud Verkaik
- 14 Stukken Sunlightzeep uit WO II – Fam. Korteling
- 2 familiefoto’s (ca 1925) – A.J. Snel
- Foto’s sloop voormalige Wasserij ‘De Vechtstroom’ – Jan Baar
- Gevelbord Krever Chemie B.V. – N.N.
- 2 Foto’s Evert Hilhorst (k) – Dirk Hilhorst
- Luchtfoto Nederhorst den Berg 1983 – Hr. Wallenburg

Van Jan Leijenhorst:

- CD – foto’s van terrein Plan Venenburg
- CD – foto’s voormalige wasserij ‘De Vechtstroom’, Dammerweg
- CD – Foto’s Van Zomerenterrein, Overmeerseweg

Van G. v.d Niet:

- Menukaart ‘t Wapen van Nederhorst’ (1987)
- 2 Uitnodigingen Voorverkoop Modehuis Smits (1987)

Van Thimo Veenman:

- Foto Burgemeester Goudberg in de Raadszaal, 1994
- 9 bid- en herinneringsprentjes

Van Nelly van Dijk- Hagen:

- 11 foto’s (k) Hinderdam
- Foto van schilderij Hinderdam, Nel Hoebee-Bos
- 2 tekeningen Hinderdam (k), A. van Dijk

Van A. Schilder-Hageman:

- Map met gegevens Doop-, Touw- en Begraafboeken (k)
en Bevolkingsregister (k)
- Doopboek parochie H. Maria Hemelvaart 1811-1860/
Trouwboek 1812-1957/familiegegevens Hageman e.a. (k)
- Katholiek Illustratie, jaargang 73, 1938-1939 (ingebonden)
- Asbak ‘C. Snel. Uw slager’
- Leonard de Vries: Het gebeurde in 1921 / 1922 / 1926 / 1928
- Gens Nostra, maandblad NGV 1998 – 2003

LITERATUUR

Kortenhoef 850 jaar – Jan Immerzeel. In: In de Gloriosa nov. 2006.
Jacht in Ankeveen – Thimo Veenman. In: In de Gloriosa nov. 2006.
Verdwenen lusthoven – Roel Mulder. In: Erfgoedblad Utrecht 2006/4.
Sieraden van de kerk. Beelden in de H. Maria Hemelvaartkerk – Rob Stalenhoef, 2007.
Venerabel. ('Vererenswaardig') – Rob Stalenhoef, 2007
Kadastrale Atlas Gemeente Loenen.
De oudste kadastrale kaarten (ca 1832), met 27 losse kaarten.

EXPOSITIES

Groepstentoonstelling van de Gooise Kunstkring 'Water'.
Vestingmuseum Naarden, t/m eind maart.
Weesper en Amstelporselein en reclame materiaal Van Houten.
Gemeentemuseum Weesp, Nieuwstraat.
'Beeld en geluid'.
Museum Hilversum, Kerkbrink, t/m 6 mei.
'Die groote leegte', 150 jaar toekomst van het Markermeer.
Erfgoedcentrum Nieuwland, Lelystad, t/m 22 april.
'De wespentaille van over-overgrootmoeder'.
Handwerken en kleding vanaf 1880.
Drieluik, Historische Kring Loosdrecht, Acacialaan 2, t/m juni.
'Brand meester!'. Hoogtepunten uit de geschiedenis van de Soester Brandweer.
Museum Oud Soest, Steenhoffstraat 46, za en zo, t/m 6 mei.

HET JAAR VAN DE MOLEN

Een jaar lang zullen deze Hollandse monumenten in de schijnwerpers staan. Een van de belangrijkste manifestaties tijdens dit themajaar is de grote dubbeltentoonstelling 'Leven van de wind' en 'Meesters en Molens' in het Noordbrabants Museum in 's-Hertogenbosch.
'Leven van de wind' vertelt aan de hand van eeuwenoude modellen, ontwerpen, schilderijen en uiteenlopende gebruiksvoorwerpen en met behulp van moderne technieken de geschiedenis van de Nederlandse molen.
'Meesters en molens' – van Rembrandt tot Mondriaan, biedt voor het eerst een overzicht van de uitbeelding van de molen in de Nederlandse kunst van de voorbije vier eeuwen.

Noordbrabants Museum, 'Hertogenbosch t/m 28 mei 2007.
(www.jaarvandemolens.nl)

RECTIFICATIE

De foto bij “Van de kaart” in Werinon 62 ‘Overmeerseweg, het Rode Dorp’, 1928 is door een misverstand verkeerd afgedrukt. Bij deze de foto nog een keer, maar nu goed.

KOPIJ

Kopij voor het volgend nummer van Werinon vóór 15 juni 2007 inleveren bij de redactie.

NERA EN SPUTNIK

Op de website van de HKNDb www.historischekring.nl is een filmpje te bekijken uit een Polygoonjournaal van 1957. Onder HK Speciaal ziet u beelden van de NERA in De Horstermeer, waar signalen opgevangen worden van de eerste Russische Sputniksatelliet. Heel bijzonder!

CONTRIBUTIE. VRIENDELIJK VERZOEK

Wilt u het bedrag van uw lidmaatschap HKNDb voor het jaar 2007 zo spoedig mogelijk, middels bijgaande acceptgiro, aan ons overmaken. Bij voorbaat onze dank !

U GAAT VERHUIZEN OF BENT NET VERHUISD. Druk, druk, druk. Maar wilt u **niet vergeten uw nieuwe adres aan ons door te geven i.v.m. het rondbrengen van de Werinon.** *E-mail: bestuur@historischekring.nl of schriftelijk: Torenweg 9, 1394 EA NdB, (zie evt. binnenkant van de omslag van Werinon).*

60 JAAR BEVRIJDING

vervolg

Vrienden van het plein

Dit is de plek, (*nú Rivièrehof, red.*) van de vroegere Melkfabriek van de gebroeders Venneman.

Tegen het eind van de hongerwinter, 1944–1945 was hier de “gaarkeuken”, een centrale keuken, waar de bevolking dagelijks soep kon halen; een initiatief van het “vleescomité”.

Burgers hielpen met geld om aankopen te doen: soms aardappelen, melkpoeder, groenten, enz. Veel van deze zendingen kwamen 's nachts per roeiboot over de Blijkpolder.

Bloembollen en suikerbieten zijn hier nooit gebruikt.

Van Camping tot Châlet Parc

Eilandseweg 32. Dit historische stukje grond heeft in de afgelopen 40 jaar meerdere gedaantewisselingen ondergaan. Eens stond hier de boerderij 'Mariahoeve'. Daarna kwam er de tuinderij van de familie Besemer, waar heel wat kinderen hun eerste zakcentje hebben verdiend met het plukken van bessen. Begin jaren zestig kwam er een einde aan deze bedrijvigheid. De Camping Unie N.V. begon op een gebied van 10 ha een camping. Het terrein werd ingericht met vijverpartijen, eilandjes, viswater en een speeltuin met kinderbad. Een ruime kantine en een kampwinkel maakten het geheel compleet. Dit alles heerlijk rustig weggestopt op het Kleine Eiland aan een doodlopende weg, omgeven door hoog- en laagstamfruitbomen en omspoeld door de Vecht, een camping voor trekkers met tent of caravan, maar ook met vaste standplaatsen. In 1965 werd de 'Vechtoever' officieel geopend door burgemeester B.A.P. Baron van Harinxma thoe Slooten. Voor de winkeliers van Nederhorst den Berg was het verblijf in de zomermaanden van zo'n 1000 campinggasten een welkome aanvulling van de normale omzet. De familie Schoordijk van de 4 = 6 Supermarkt in de Brugstraat runde enige jaren de kampwinkel. Later werd deze overgenomen door Zonneveld van de Dammerweg.

Tijdens de storm van augustus 1972 sneuvelden praktisch alle televisie-antennes. Ook de camping bleef niet gespaard. Menige caravan of een deel daarvan belandde in de naastgelegen weilanden.

In 1996 begon de herstructurering van camping 'Euroase'. Met het vergroten van de kavels tot 180 m² werd het aantal standplaatsen gereduceerd van 280 tot 225. Er werden ook geen passanten meer toegelaten, er was alleen nog maar plaats voor 'seizoeners'. De kampeerder met zijn tentje en de rondtrekkende caravanners waren niet meer welkom.

Het besluit om de staanplaatsen te vergroten wordt met gemengde gevoelens ontvangen. De vaste bewoners, velen staan er al vanaf het begin, zijn bang voor forse prijsverhogingen. Over een paar jaar zal het voor de gewone man niet meer betaalbaar zijn, zo vrezen zij.

Langzamerhand keert de rust terug en alles lijkt weer zijn gangetje te gaan op het Kleine Eiland. Het park wordt overgenomen en heet voortaan Châlet Parc Vechtoever. Er wordt een ander beleid gevoerd dan voorheen. De

kavels zijn groter en worden te koop aangeboden, zodat de kopers eigenaar worden van een chalet op eigen grond..

Wie op een mooie zonnige dag het Kleine Eiland rondwandelt en over de dijk loopt langs de oude fruitbomen waant zich haast niet in Nederhorst den Berg. De rust, het gezang van de vogels met soms, afhankelijk van de wind, op de achtergrond het gezoem van de A 2. Het is een dorpje op zich. Het gezicht over de Vecht op de Hoekermolen, het wijidse landschap en even verderop de oude boomgaard van Wittenstein, het is een plaatje. Ongetwijfeld is het niet slecht vertoeven op de camping.

*Camping Vechtoever eind zestiger jaren;
de auto bij de tent en de was tussen de bomen.*

BOEK-EN-BERG

Volksverhalen 2

Jan Baar

E. Heupers – Nederlandse volksverhalen, deel 1. Volksverhalen uit Gooien Eemland en van de Westelijke Veluwe (1)
P.J. Meertensinstituut voor Dialectologie, Volkskunde en Naamkunde..
Amsterdam, 1984.

‘Hij hoort toe aan Willibrord’

De kerk van Willibrord.

Religie en kerk speelden op veel plaatsen een grote rol in de overgeleverde volksverhalen. Talloos zijn de opgetekende verhalen over beelden en afbeeldingen, die zich niet lieten verwijderen van de plaats waar ze stonden.

In Baarn, Soest, Hoevelaken, Nijkerk en Amersfoort werden ze door de onderzoekers opgetekend.

In Soest konden heiligenbeelden niet verwijderd worden, in Hoevelaken, Nijkerk en Laren was het Mariabeeld niet van de plaats te krijgen en in Amersfoort konden de Kruiswegstaties niet verplaatst worden.

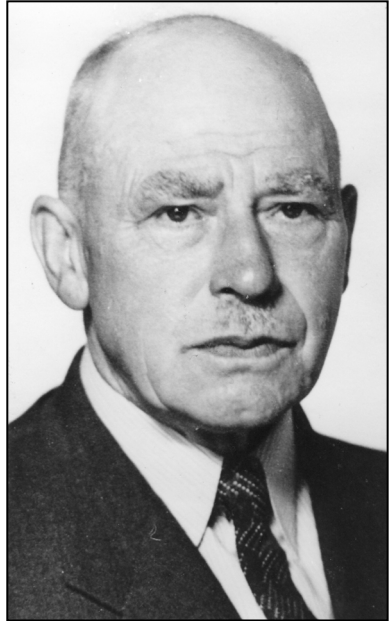
Uit de nabije omgeving van Nederhorst den Berg zijn in deze publicatie dergelijke verhalen niet opgeschreven. Dat wil niet helemaal zeggen, dat ze er ook niet waren.

In Nederhorst den Berg deed zo'n verhaal in ieder geval wel de ronde. Barend Baar zorgde er voor, dat het bewaard werd:

'Hier in de hervormde kerk hebben ze vroeger is (eens) beeldhouwwerk uit de kerk willen halen.

't Stond in een muurnis, maar zo gauw ze het hadden weggemaakt of 't stond er de andere dag weer, op precies dezelfde plek. Ze probeerden er alles aan maar ze konden 't niet veranderen.

't Was iets van Maria, zo heb ik wel is (eens) horen zeggen'.(3047)

Barend Baar (1881-1970).

De kerk op de heuvel is toegewijd aan Sint Willibrord, de 'Apostel van Nederland', die vanuit Engeland de kerstening van de Lage Landen ter hand nam. Liudger, een volgeling van Willibrord, stichtte op het bezit van zijn familie -het gebied rond de 'berg', Werinon genaamd- waarschijnlijk in het prille begin van de 9de eeuw een bedehuis, dat hij toewijdde aan zijn grote voorganger. Van daaruit werd langzamerhand de wijde omgeving verder gekerstend en bestuurd. Eeuwenlang bleef de kerk van Sint Willibrord van groot belang voor de noordelijke Vechtstreek en aansluitende gebieden. Tijdens de Hervorming in de 16de eeuw kwam de kerk geleidelijk in beheer en bezit van de volgelingen van de nieuwe leer. Het gewone kerkvolk dacht veelal nog gewoon rooms-katholiek, terwijl de hervormers er maar moeizaam in slaagden de reformatie aan de man te

brenge. Pastoor Jan Hermanssen kan ook gezien worden als een protestantiserende priester, die in zijn lange loopbaan in Den Berg met de nieuwe leer meegroeide en eindigde als dominee.

Deze veranderingen betekenden onder andere, dat beelden en andere uiterlijkheden uit de kerk verdwenen. In 1593 vermeldt het Visitatierapport, dat de kerk in Den Berg ‘wel gerepareert ende gezuyvert’ was. Er waren dus blijkbaar geen tekenen van roomsgezindheid meer aanwezig.

Al deze gebeurtenissen hebben eeuwenlang een rol gespeeld in de volksverhalen, die van ouds mondeling overgeleverd werden. Dit kan gezien worden, als een teken dat deze ingrijpende veranderingen zich diep vastgezet hebben in het geheugen van de inwoners.

Klaas Vernooij vertelde aan de onderzoekers wat hem verteld was:

‘In de protestantse kerk liggen vier stenen waaronder priesters liggen begraven, de miskelk staat er nog op en daaraan kun je zien dat het priesters zijn die daar begraven liggen. Nu hebben ze hier vroeger een barre hekel aan gehad, dat je kon zien dat die kerk van de roomsen hoorde. Maar aan die stenen komen ze niet, durven ze niet, zijn ze veel te bang voor, want als ze er aankomen, gebeuren er vast ongelukken. Dat weten ze en daarom liggen ze er nog altijd.’(3070)

Klaas Vernooij (1885-1968).

Ook Evert Hilhorst kende een eeuwenoud verhaal over de kerk op de heuvel en de grote veranderingen tijdens de Hervorming:

Evert Hilhorst (1895-1985) op het Stichts End in Ankeveen.

'Op Nederhorst den Berg staat een ouwe kerk op een berg. Vroeger hoorde hij toe aan de katholieken, maar nu aan de protestanten. Hij is in de geuzentijd overgegaan. Ze vertelden vroeger, dat er in die kerk een deur zat die niet meer open te krijgen was, niemand die hem open kreeg. Wat ze er ook aan hadden gedaan en geprobeerd, de deur was niet open te krijgen, ze bleef op slot. Ze zeiden, dat die deur al vanaf die tijd op slot had gezeten en dat alleen een katholiek priester dit gedaan kon krijgen. Toen de Hervorming kwam was de deur vanzelf dichtgegaan en nooit meer open geweest.'(3027)

In de jeugd van Barend Baar kwamen de oude verhalen over de kerk blijkbaar nog wel eens aan de orde:

'Er werd hier vroeger veel geproat over en van wie de Ouwe Kerk nu feitelijk was. Als jongen stond je er bij en hoorde je dat zo an. Een toen al

oud gereformeerd protestants boertje stond er ook een keer bij en die zei in 't leste: "De kerk hoort van geen een van beiden, geen mens heeft er recht op, geen katholieken en geen protestanten, meer (maar) hij hoort toe aan Willibrord". Toen zei er geen een meer wat en gingen ze uit mekoar.' (3055)

Als Willibrord dit gesprek, misschien via zijn 'dubbelkop' op de nok van de kerk, opgevangen zou kunnen hebben, dan zou hem dat ongetwijfeld veel deugd gedaan hebben..

Tegenwoordig is de kerkgemeenschap van de Willibrordkerk aangesloten bij de Protestantse Kerk in Nederland (PKN). Tijdens de restauratie van de RK kerk in het begin van de jaren negentig van de vorige eeuw maakten de katholieken ook enige tijd gebruik van het eeuwenoude kerkje. Vanaf die tijd worden er in de Willibrordkerk ook bij bepaalde gelegenheden, onder andere in de Goede Week, gezamenlijke diensten gehouden.

(wordt vervolgd)

Voor wie meer wil weten:

Els N.G. van Damme – *De Reformatie in Nederhorst den Berg: de vroegste predikanten (Werinon 36).*

P. Leupen – *Werinon, Willibrord en Liudger (Werinon 22).*

G. Verheul – *De pastoor die predikant werd (Werinon 1).*

K. Scherpenhuijsen – *Grafkelders in de Willibrordkerk (Werinon 23).*

HINDERDAM (2)

Nelly Hagen

Naast ome Hein woonde de familie De Jong. Zij waren op de schaats iedereen de baas. Onze tuin lag tussen De Jong en de fortwachterswoning in. Naast ome Jan Bos stond een houten keet op de plek waar het ouderlijk huis stond van mijn opa. Daarnaast woonden ome Kees en ome Jaap Bos.

Een mooie zomerdag aan het Jaagpad achter het vissershuis van de familie Jan Hagen, met rechts het huis van de familie Yke de Jong, (ca 1936), met Oma Kaatje en ome Hein onder de parasol.

Ook uit hun koffergrammofoon schalde swingende dansmuziek over de Dam. De familie Bos bestond uit een zus, tante Nel, en een stuk of acht broers. Nel kon heel aardig schilderen. Naast de broers Bos woonde opoe Bos, Bertha Niewind, getrouwd met Piet Bos. Later betrok haar zoon Piet met zijn Stientje de woning. Wij kinderen vonden het prachtig om te proeven van dat vrije leventje. Bij ons op de kaai stond een grote

schommel, die op mooie zomeravonden door jong en oud uit de buurt werd gebruikt.

Dan komen we bij het fortwachtershuis, dat eerst werd bewoond door Rika Knoppers en haar ouders, die van Soerabaja kwamen. Cor Bos trouwde bij hen in. Om het huis was 'n soort van gracht waar slangen leefden van wel een pols dik. Het was er ook moerassig. Wij hadden geen probleem als we van Pa een roeibootje mochten meenemen om heerlijk te gaan ravotten op het fort, armenvol margrietten te plukken en elkaar bang maken met de vleermuizen en de oorlogsverhalen die de ronde deden. Tussendoor klonken pianoklanken van de pianist van het Cocktail Trio, die daar in een ark woonde en bij Proosdij aan de overkant op Hinderrust mochten we kroosjes plukken.

*Vechtgezicht aan de Hinderdam.
Het Jaagpad met op de achtergrond het fort Hinderdam.*

Zo kon het ook gebeuren, dat je zomaar een colonne soldaten tegemoet liep, die marcheerden van Loosdrecht naar Muiden en die dan van Muiden weer terug moesten roeien naar Loosdrecht. Tegenwoordig is dat een eind

om nu de Reevaart gedempt is, maar toch... . Dan komen we bij de familie Bon, waar de familie Nauta bij in woonde. Bij Bon hadden ze als enige in de buurt een telefoon waar ieder in tijd van nood gebeld kon worden of bellen kon. Voorbij Bon kwam je langs de boerderijen van Schuurman en Gerard Schoordijk. Tegenover Zwaanwijck stond de boerderij van Van Ee en even verderop de woning van de familie Meijer. En dan had je aan het begin van de Dam nog een boerderijtje en boomgaard van nog een Schoordijk, Kees.

Het voorbijgaan van de melkwagen, waar De Jong op reed, was een dagelijks gebeuren. Het geluid van een Kromhout-motor van een boot zit nóg in mijn hoofd. Kees Roest haalde de schillen op. De kaas, die geruild werd met vis, kwam met een paard met luxe koets uit Vreeland. Er reed een bus v.v. van Hilversum naar Amsterdam over de Spiegelweg. Meestal liepen we naar school en onderweg werd er meer dan eens een robbertje gevochten met de kinderen van de andere scholen. En dat allemaal op je nuchtere maag, want de kerkmis wachtte!

Pa had ook een visbootje achter de kerk liggen en het gebeurde vaak dat we mee konden varen naar school. Toen we nog kleiner waren en Pa op zijn oudste dochters moest passen nam koster ome Gerrit van Benschop het wel eens van hem over wanneer hij op het kerkhof bezig was. Mijn vader kon geen slag zwemmen en dan ook nog opletten op de meisjes... . Dat weerhield hem niet ons persoonlijk zwemles te geven op een krukje, hij liet ons als een kikker bewegen, dan kurken van de zegen (staand want) om je middel en dan plons het water in. Bij hitte zag je de goegemeente rondspartelen in allerlei autobanden en ging menigeen roodverbrand het bedje in.

We hadden ieder jaar één vast uitje: op Tweede Kerstdag met zijn allen met de bus naar Zuster Consulata in Amsterdam. De kweekschool en het jongensweeshuis waar zij als non kok was, waren een bron van vermaak. Het diner was om je vingers bij af te likken. Apetrots waren we op de zelfgemaakte houtje-touwtje-jassen die pa zelf genaaid had. Mijn moeder breide supersnel en werd vermaard om haar prachtige breipatronen.

In de winter had mijn vader een werkgever, want fuiken breien of herstellen bracht geen brood op de plank. Ook de bootjes lagen dan brodeloos op de wal om gebreeuwd en geteerd te worden. Er was bijna iedere winter een andere werkgever voor een maand of vier.

Het was hard werken bij Van Leers Vatenfabriek in Vreeland, bij het opbouwen van spanningsmasten bij de PEN in de polders, op de matrassenfabriek Riviera in Overmeer, bij Van Houten in Weesp en bij de Ballast of als stoker bij Van Olfens eierpoederfabriek aan de Dammerweg.

Winter aan de Hinderdam, 1965 / 1966. Jan Hagen trekt de slee met Leo erop.

Ons viswater liep van Nigtevecht tot Weesp. Tot 1965 visten Pa en broer Jack ook achter de kerk in de Spiegelpolder. Er werd ook gezamenlijk met een sleepnet op de Vecht gevestigd. Tussen twee bootjes in, of met Van Klaveren, ook een beroepsvisser (hij viste op de Vecht van Weesp tot Muiden), werd er bij Uitermeer een net uitgegooid en aan de andere kant met tien man sterk weer binnengetrokken. Gepeurd werd er ook met een kilometerlange lijn met vishaakjes en aas. Die peur werd 's avonds uitgelegd en bij het ochtendgloren hoopten we dat de paling ons aas had

gevonden. De witvis werd door de Gebroeders Hoetmer uit Vinkeveen met een tankauto opgehaald om uitgezet te worden in België.

In 1958 kwam aan de bootverhuurderij een eind. De boten waren aan vernieuwing toe. Het geld daarvoor ontbrak en er werd steeds minder gevestigd op de Vecht. De mensen gingen op vakantie en er waren er ook die zelf een bootje kochten. Ermie-ijsjes en flesjes Joy werden niet meer verkocht en de Weesper Hengelaarsbond hield de wedstrijden niet meer bij ons. De bootjes kwamen aan de steiger te liggen bij Pol van de Bierhut, die ook aasvisjes afnam. Toen in 1959 de familie Joop van Huisstede naar Vreeland verhuisde, namen Ali en Cor van de Kamp hun plekje in.

Het jaar 1960 werd een rampjaar voor ons gezin. Pa kreeg als stoker bij de eierpoederfabriek een zware beroerte. Tot overmaat van ramp zakte ook het lekkende dak nog in. De winkel en de tuin veranderden van eigenaar om de golfplaten te bekostigen, die ons weer een dak boven het hoofd gaven. Weg mos voor ons kerststalletje! Ome Hein was net verhuisd naar Nederhorst den Berg en we zouden eigenlijk het winkeltje bij de kamer trekken. Dit was de wens van mijn moeder, want we groeiden er met z'n allen uit. Ons jongste broertje kondigde zich aan en de invaliditeitswet was nog niet van kracht. De twee oudsten moesten van school af en aan het werk, 15 en 14 jaar oud. Kortom, armoede troef! Toch was het een tijd, waar saamhorigheid als vanzelfsprekend was.

Gerrit van Ee bouwde een nieuwe woning en varkensstallen voor zijn moeder en hemzelf op de plek van de koeienstal. De familie Joosse betrok in 1965 het grote huis (nr. 15). Reijnenbach liet een huis met stallen bouwen aan het eind van de Hinderdam en verliet zijn garage in het dorp. In 1968 werd er een keuken, douche en toiletruimte aan ons huis aangebouwd. De bakker, de kruidenier, de groenteman en de melkboer kwamen nog aan de deur.

In september 1972 liep een trotse moeder, mijn zus Riny, met haar zoon in de kinderwagen over de net geasfalteerde Hinderdam. Zelf was ik haar in 1968 voorgegaan met clandestien wonen in de fuikenschuur en later betrok nog een zusje deze doorgangswoning.

Jan Hagen aan het netten boeten, 1980.

Ik voel me nog steeds een Hinderdamse en de heimwee blijft naar die gemoedelijke plek van mijn jeugd.

Mijn Zoektocht

ik zocht de rijm in de woorden

ik zocht de taal van 'mijn' Vecht

ik zocht de waslijn vol luiers of netten

ik zocht de kleine gemeenschap zo hecht

ik miste mijn tante, biddend haar brevier

ik miste de Ballast op de rivier

ik miste vertrouwde gezichten

ik mis kinderen hier!

IN IEDER GEVAL EIND GOED

Gerard Baar

Langzaam groeien we naar het Gooi toe. De Nieuwe Overmeerseweg kan gevoegelijk tot Overmeerselaan omgedoopt worden. De rijen rijzige bomen doen denken aan de beroemde 's Gravelandse Leeuwenlaan die als monument te boek staat. Om dat te behouden hebben boomdeskundigen een compleet vervangingsplan opgesteld. Mogelijk gemaakt door het ontwikkelen van steeds vernuftigere machines die het onmogelijke mogelijk maken. Met een mallejan vervoer je geen twaalf jaar oude lindebomen met kluit en al. Die boomsoort gaat van het voorjaar de vóóran bij 's Graveland gepleegde kaalslag teniet doen. Nu roept het bij mij de associatie op van hakken bij gebrek aan brandhout.

Dat brengt ons weer terug naar 1942. Allereerst stierven er in dat jaar over heel Europa en de rest van de wereld meer mensen door oorlogsgeweld dan er bomen in het Gooi staan. Dus er zijn erger dingen. De vorige keer eindigde ik met de belofte dat ik het reilen en zeilen rond het confisqueren door mijn grootvader van de gespaard gebleven eiken balken bij de brand van de tweede Kortenhoefse molen verder op schrift zou zetten. Ik denk dat de meeste voorbereiding om de balken uiteindelijk te kunnen verslepen is gaan zitten in het tevoorschijn halen en het rijklaar maken van de mallejan die nog ergens werkloos stond in een van de vele opberghoeken die zijn erf telde. Voor de oorlog gebruikten vader en zoons deze grootwielige wagen om bomen te verslepen uit kasteelparken en buitens van Werkhoven tot Vreeland. De landwacht, die door opa Elias een paar keer in zijn hemd gezet was doordat de balkenoogst een dusdanige opbrengst had dat de strooptocht meerdere malen gemaakt moest worden, nam dat niet, naar later bleek. Een keer voor joker staan is nog wel op te brengen, maar dat iemand herhaaldelijk je geschonken gezag aan z'n laars lapt en het iedere paar uur schendt is niet vol te houden.

Op een lentemiddag, de winter en de door de dooi veroorzaakte overlast was al bijna vergeten, fietste een veldwachter het pad van Rustoord op. Hij parkeerde zijn fiets bij het melkhok en zal geroepen hebben, waarop mijn oma hem naar achteren heeft verwezen. Vlak achter de stal stonden opa en zoon Jan het hek dat de afscheiding tussen erf en moestuin vormde te repareren. Ze waren zich van geen kwaad bewust. Opeens hoorden ze een stem

die groette, waarop ze zich omkeerden om te zien wie dat kon zijn. Ze ontwaarden een man in uniform die met opgeheven arm een grote enveloppe liet zien die hij tussen duim en wijsvinger vasthield. Opa, die gewend was niet bij de duivel te biecht te gaan, gebood door een korte knik naar achteren met het hoofd de gezagsdrager dichterbij.

Een onuitgesproken botsing tussen twee autoriteiten van verschillend kaliber. De oudste in zijn oude kloffie won, zodat de jongste in uniform, weliswaar kaarsrecht maar zich bewust van zijn nederlaag, zich genoodzaakt zag richting grootvader Elias te lopen. Een voortreffelijk in beeld gebrachte kleine oorlog. Een afspiegeling van een wereld waarin rozengeur en maneschijn niet van tel waren. De reuk van wat anders zat er aan te komen. Precies achter die stal lag iets waar geen boer van buiten kan. Vanwege tijdgebrek had de factor gras, die altijd in de polder aanwezig is, zich onbeschaamd uitgezaaid op het resultaat van de hopelijk nog eeuwenlang durende cyclus van viervoetige melkgevende grazers. Kortom, weggeschepte koeienstront uit de groep in een mestput op maaiveldhoogte. De in zijn eer aangetaste gezagsdrager zag het ronde ding aan voor een klein groen weitje, stapte wat geagiteerd op het jonge groen, waarop hij in een mum van tijd tot aan zijn middel in de drek stond. Gelukkig voor hem nog rechtop. Waarschijnlijk heeft mijn opa zonder in lachen uit te barsten de dagvaarding (want dat was het) uit zijn hand genomen om zich vervolgens zo ver mogelijk terug te trekken. Zoon Jan rende intussen proestend naar zijn moeder, die al in de buurt was omdat ze haar Pappenheimers kende. De blik van “dat zal ik wel weer op moeten knappen” sprak al uit haar ogen. Haar armgebaar deed de rest. Vervolgens ging ze de onfortuinlijke man voor naar het spoelhok, waar ze hem een paar meter bij de deur vandaan liet staan. Als ze een emmer volgepompt had gooide ze die tegen hem aan, net zolang tot de meeste drek van zijn uniform gespoeld was. Daarna scharrelde ze binnen wat kleding bij elkaar, reikte het aan en liet hem alleen. Het slachtoffer vertrok heel anders gekleed dan hij gekomen was.

Zijn boodschap bestond uit een dagvaarding voor E. van Benschop om in september voor de Rechtbank van Amsterdam te verschijnen in verband met de zaak van de eiken balken. Deze lagen gelukkig nog ongebruikt op het erf. Een avondje onafgebroken lachen met het hele gezin verguldde deze bittere pil enigszins.

Voor het zover was lachte in augustus hem en vele anderen het geluk nog toe. Boven de Nes wierp een bommenwerper in de schemering een bom af

die eigenlijk een munitieschip, dat in de haven van Hilversum lag afgemeerd, had moeten treffen. Hilversum bleef een ramp bespaard, terwijl opa een geschenk uit de hemel kreeg. Bij het zien van al die verdoofde vissen die boven kwamen drijven rende hij de kaai af om bij de deur naar binnen te roepen dat er als de donder weckflessen en azijn uit de kelder gehaald moest worden. Tegenspraak kende hij niet dus het zou wel voor elkaar komen. Hij vulde achter elkaar emmers met makkelijk uit het water geschepte vis. Die maakten moeder en dochters schoon, waarop ze ze in de met verdunde azijn gevulde weckflessen stopten teneinde die vis voor langere tijd te kunnen bewaren.

Elias van Benschop met Bles (drie keer teruggekocht).

De dag van de zitting brak aan. Opa stuurde Ome Jan samen met een neef naar de Prinsengracht in Amsterdam. Hijzelf had er tenslotte alleen maar naast gelopen. De jongemannen beantwoordden keurig de vragen van de rechter. De uitspraak zou volgen. Opgelucht verlieten ze klein de rechtszaal, om dichterbij huis weer langzaam groter te worden. Voor hun verhaal maakte opa heel kort tijd vrij, waarna het werk gewoon weer doorging. Iedereen bleef benieuwd, ook naar mij toe, hoewel ik er nog niet was. Op de dag dat Rommel in de Noord-Afrikaanse woestijn bij El Alamein

capituleerde, vergrootte ik de blijdschap van de familie nog meer door op die eerste november van het jaar 1942 ter wereld te komen. Naar later bleek met ogen die ongeschikt waren om soldaat te kunnen worden. Begin december, diep in het najaar kwam de uitspraak. De balken dienden naar een politieagent in Kortenhoef gebracht te worden, bij hem achterom nog wel. Over een boete repte de rechter niet. Een genadige straf, maar hoe kreeg je die balken in vredesnaam te bestemder plekke? Daar braken de daders zich avond aan avond het hoofd over. Niet lang, want aan afleiding ontbrak het niet op Rustoord. Bij een boer met zoveel dochters stapten er zo af en toe nieuwe potentiële huwelijkskandidaten de keuken binnen. Meestal bleven ze. Maar wel allemaal de deur uit om 10 uur, waarbij ze vijf minuten kregen om afscheid te nemen. Grootvader liep naar buiten als de toegestane tijd om was. Zwaaiend met zijn stormlantaarn riep hij zijn dochters binnen. Een pluspunt was dat er steeds meer helpers ten tonele verschenen die zich wat graag verdienstelijk wilden maken om een blijvende plaats binnen het gezin te veroveren. Aan helpers dus geen gebrek. Koning Winter, waarvan bijna niemand meer weet hoe hij er uitziet, bracht redding. Hij kwam zelfs onaangekondigd voor de derde achtereenvolgende keer. Er vroom een ijsvloer aan waar nog geen paard doorheen zakte. Precies wat nodig was om de balken naar Kortenhoef te slepen. Bles (net voor de derde maal teruggekocht, hij functioneerde bij vreemden niet) kreeg de ijzers onder, zodat hij moeiteloos het gerechtelijk bevel voor zijn baas uit kon voeren. Even voorbij de bunker bij het Hemeltje ging het heel voorzichtig het talud af waarop de tocht over het Hilversumskanaal naar het Dooie End kon beginnen. Voor de brug over het kanaal linksaf achter de huisjes aan de dijk om tot aan de achtertuin van de agent verliep probleemloos. Binnen een dag lag al het 'oneigenlijk' verkregen hout keurig opgestapeld waar het wezen moest. Een pak van het hart voor de betrokkenen. Een meevaller voor een klein Bergs boertje. Naar verluidt hebben een paar gezinnen op de Kortenhoefsedijk het in de daaropvolgende winter een heel tijdje lekker warm gehad. Een altruïstisch gebaar van het dorpsgezag waarbij er ongetwijfeld wel een paar stukjes voor hemzelf overbleven.

Streekarchief Gooi en Vechtstreek

Het streekarchief is tot voorjaar 2007 aan het verbouwen.

Bevolkingsadministratie en burgerlijke stand etc. kunnen geraadpleegd blijven in Hilversum, Melkpad 26. Op vrijdag is de studiezaal gesloten. Andere archieven tijdelijk: Rijksarchief Noord-Holland Archief te Haarlem.

Informatie: telefoon 035-6292646 en www.hilversum.nl/streekarchief

**Nederhorst
den
Berg**

